

COMMANDO SOLO ȘI UTILIZAREA OPERAȚIILOR INFORMAȚIONALE ÎN CONFLICTELE ARMATE: OPERAȚII PSIHOLOGICE, RĂZBOI ELECTRONIC, OPERAȚII ÎN REȚELELE DE CALCULATOARE

COMMANDO SOLO AND THE USE OF THE INTEGRATED INFORMATION OPERATIONS IN THE ARMED CONFLICTS: PSYCHOLOGICAL OPERATIONS, ELECTRONIC WARFARE, COMPUTER NETWORK OPERATIONS

Drd. Marius-Aurelian TOPOLNISKI*

Înainte de a considera o informație credibilă gândiți-vă la calitatea furnizorilor. Ei sunt de foarte multe feluri. Și, gândiți-vă, că în spatele unor informații stă întotdeauna un terț. Un astfel de terț este și specialistul în influențare care adaugă informației, pe lângă obiectivitate, și intenționalitate. Cel mai periculos însă, este cel care utilizează propaganda și dezinformarea, adică patologii ale comunicării. Dacă la acestea adaugă și atacuri cibernetice sau electronice și un buget impresionant, atunci aceasta devine o adevărată mașinărie a războiului informațional. Pe baza instrumentarului descris aici, putem decela faptul că servește interese meschine care au ca fundament perfidia, minciuna, oroarea. Și poate că este cazul să aducem în atenție termenul antitetic al războiului informațional, și anume terorismul informațional. În fața unui astfel de flagel, forțele lumii occidentale trebuie să facă front comun și să elaboreze cele mai eficiente politici și instrumente de combatere a acestuia.

Before considering that a piece of information is credible, think about the quality of the providers, who are of many kinds. And also think that behind any information there always is a third party. Such a third party is the influence specialist, who garnishes the information with objectivity but also with intent. However, the most dangerous type is the one who also uses propaganda and disinformation, namely communication pathologies. Add to all that cyber attacks or electronic attacks and an impressive budget and the result will be a real machine of the information warfare. Based on the tools hereby described, we can observe that it serves petty interests, based on perfidy, lies and terror. It is high time we focused on the antithetical term of information warfare, namely information terrorism. The West must adopt a united front against this plague and must draft the most effective tools and policies to fight it.

Cuvinte-cheie: terorism informațional; influențare; dezinformare; atacuri cibernetice.

Keywords: information terrorism; influence; disinformation; cyber attacks.

V-ați întrebat vreodată care sunt consecințele pierderii controlului asupra mijloacele/canalelor de comunicare și a rețelelor informatice ale unui anumit stat asupra percepției populației? Au fost destule situații, cea mai recentă fiind situația Ucrainei care a pierdut total controlul unor importante canale mediatice și implicit asupra conținuturilor informaționale ale acestora. Dar aș dori să insist

asupra celei de-a doua ediții conflictului din Irak. În acest caz, s-au înregistrat pierderi semnificative asupra infrastructurii de comunicare a guvernului irakian. Structuri aeriene integrate de operații psihologice, afaceri civile și război electronic, nimeni altul decât *Commando Solo*, a survolat spațiul aerian irakian pentru a emite emisiuni de radio și de televiziune publicului irakian care le recepționa în proporție covârșitoare, în timp ce mijloacele de comunicare guvernamentale erau neutralizate.¹ Așadar, când capacitățile mediatice ale unui anumit stat sunt neutralizate, iar emisia

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: marius_topolniski@yahoo.com

aparține adversarului, publicul nu numai că își pierde încrederea în capacitatea de conducere, dar începe să aibă mari îndoieli în capacitatea de reacție a forțelor de securitate. Acesta este obiectul de activitate al operațiilor informaționale, dar și al inamicilor acestora, propaganda și dezinformarea.

Inserat în infinitatea mediului informațional este și domeniul conflictului, mai ales a celui armat, care nu pregetă să utilizeze în atingerea obiectivelor planificate o armă redutabilă: operațiile informaționale (Info Ops). Specifice mediului militar, cel a cărui preocupare centrală este conflictul armat, operațiile informaționale reprezintă alternativa noncINETICĂ a soluționării favorabile a diferendelor acutizate. Desigur că operațiile informaționale sunt parte integrantă a operațiilor militare în ansamblul lor, distincte fiind doar mecanismele acționale și alternativa de a contribui la obținerea victoriei fără să producă victime umane sau de altă natură. Este vorba despre ceea ce specialiștii denumesc astăzi instrumente asimilate conceptului „soft power”.

Conceptul operații informaționale vizează două dimensiuni sau mecanisme psihologice ale individului și anume gândirea și voința. Tocmai de aceea, în termeni conceptuali, operațiile informaționale vizează afectarea voinței (de a utiliza capacitățile militare) și afectarea înțelegerii (tot în a utiliza capacitățile militare).² Practicienii acestui domeniu dezvoltă acest concept, dar într-un mod confuz și chiar contradictoriu. Aceștia extind sfera de aplicare a operațiilor informaționale spre latura fizică a capacităților militare, tocmai de aceea au încorporat distrugerea fizică (physical destruction) în acest concept. Ori informațiile informaționale sunt eminent noncINETICE, de aceea putem să reformulăm teza practicienilor acestui domeniu prin operaționalizarea termenului de distrugere fizică și să enunțăm faptul că efectele produse de cea din urmă intră în sfera de interes a Info Ops, efecte de natură psihologică prin care se vizează convingerea părții adverse de a renunța la luptă. Singurele acțiuni cu caracter distructiv implică acele capacități care pot afecta capacitățile de comandă și control și care operează în mediul electromagnetic/cibernetice. Pentru că finalitățile vizate de operațiile informaționale nu sunt altele decât convingerea părții adverse de a renunța, simultan cu stimularea celor neutri și a indecișilor de a opta într-un sens dezirabil, de a menține nucleul simpatizant motivat

și de a proteja informațional forțele militare proprii. De aici putem deduce că operațiile informaționale sunt atât ofensive, cât și defensive.

În conformitate cu cele mai recente resurse bibliografice, operațiile informaționale includ un număr de zece subdomenii: operațiile psihologice (PsyOps), războiul electronic (EW), inducerea în eroare (MilDec), operațiile în rețelele de calculatoare (CNO), angajarea liderilor-cheie (KLE), protecția operațiilor (OpSec), protecția informațiilor (InfoSec), operațiile de cooperare civili-militari (CiMiC), prezența, postura și profilul forțelor militare (3P) și distrugerea fizică (PD)³. Eficiența unei astfel de arhitecturi de capacități și funcțiuni noncINETICE este dată de capacitatea de coordonare și de sincronizare a acestora, astfel încât tot acest arsenal informațional să conveargă sinergic spre obiectivele asumate.

În această ordine de idei, în conflictul dintre Rusia și Ucraina, aflat în desfășurare în ciuda semnării tratatului de pace dintre cele două părți, operațiile informaționale au fost cu intensitate utilizate. Putem decela că acestea au fost folosite unilateral de Federația Rusă atât la nivel global, cât și la nivel regional și local. Armonios coordonate și sincronizate cu operațiile militare clasice, acestea au convins specialiștii de profil să afirme că Federația Rusă a apelat la un omolog al războiului de tip hibrid conceput de lumea occidentală⁴. Dacă se poate afirma în termeni foarte facili, după cum anunță specialiștii în comunicare, că o bună parte a populației la nivel global nici nu a sesizat existența conflictului dintre cele două state, ba mai mult au perceput evenimentele din Ucraina ca o dorință majoră a etniei de limbă rusă de a se uni cu Rusia-mamă, una dintre principalele teze discursive a aparatului politic de la Kremlin, atunci cu siguranță cineva sau ceva a contribuit la formarea acestor opinii și, în final, convingeri. Ne vom întreba, probabil, cum este posibil așa ceva? Vom începe însă periplul demonstrativ prin a enunța, printre altele, că tocmai formarea unor astfel de opinii și convingeri la nivel regional și mai ales global a fost și unul dintre obiectivele strategice ale Federației Ruse. Să convingă un segment de populație cât mai însemnat că nu este decât o problemă internă, adică a cetățenilor ruși din Ucraina, care, asupriți sub noua conducere de la Kiev, au nevoie de sprijin imediat și extrem de ferm. Și iată și geneza temelor de influențare

socială ale Kremlinului: inițial respinge acuzele de implicare în conflictul din Ucraina susținând că este o mișcare socială a unei etnii oprimată, ca ulterior, când evidențele implicării sunt prea mari, admite implicarea pentru o cauză nobilă bazată pe un act pur democratic și anume decizia populației de etnie rusă de a se uni cu Rusia.⁵ Și iată cum lumea occidentală este atrasă în capcana propriilor ideologii de la care nu face rabat, deoarece tezele discursive rusești a adus-o în fața unui argument specific democrației, acela de a sprijini acțiunile sociale legitime ale unei populații oprimată de un nou regim autoproclamat democratic. Cum se poate ajunge la un astfel de rezultat?! Printr-o ofensivă informațională de proporții. Războiul informațional dus de Rusia împotriva Ucrainei și a întregii lumi occidentale are în compoziție o serie de elemente ale comunicării patologice, deoarece Rusia, în dualitatea ei, avansează idei democratice cu mare larghețe, dar acționează în sens total opus, cu o la fel de mare ușurință. Cu alte cuvinte, sprijină dreptul la autodeterminare al etniei rusești din Ucraina, în timp ce încalcă suveranitatea și integritatea teritorială a Ucrainei⁶. Propaganda și dezinformarea sunt principalele arme informaționale utilizate de Rusia, care pentru a le face cât mai eficiente, apelează la o structură specializată denumită *Divizia a 6-a Mazeta Red Army*. Aceasta are în compunere departamente de propagandă și dezinformare specifice producției de televiziune, de radio și de presă, precum și un departament care acționează în rețelele de socializare (așa-ziii trol) și este sprijinit de o celulă de media planning care utilizează de instrumente SEO (search engine optimization) pentru creșterea traficului și, în consecință, a vizibilității⁷. *Divizia a 6-a Mazeta Red Army este sprijinită de structuri de operații în rețelele de calculatoare (CNO) și de structuri de război electronic (EW) care au folosit mecanisme de blocare a resurselor web care ar fi avut potențialul de a respinge informațiile false. Cu toate acestea, este important de menționat faptul că Rusia nu a folosit aproape deloc atacuri informatice de mare amploare (inclusiv atacuri cibernetice DDoS), deși în timpul conflictelor cu Estonia (2007) și Georgia (2008) acestea au fost intens folosite⁸. Confruntarea cibernetică scăzută dintre Rusia și Ucraina se poate datora măsurilor de consolidare a securității cibernetice luate de Ucraina în timpul mișcării sociale Euromaidan și*

faptului că guvernul de la Kiev participă la efortul euroatlantic de reducere a riscurilor de atacuri cibernetice ostile. În același spectru al războiului informațional, Rusia a utilizat o componentă fizică, care în literatura de specialitate a NATO în domeniul operațiilor informaționale este denumită distrugere fizică. Maniera de utilizare a acesteia este una clasică, astfel încât forțele speciale infiltrate pe teritoriul ucrainean au ocupat principalele rețele de radio-televiziune care, imediat, au început să difuzeze informații în conformitate cu tezele propagandistice și de dezinformare ale Federației Ruse. Războiul informațional condus de Rusia în Ucraina care a intenționat să producă reverberațiile dorite în lumea occidentală a cuprins resurse umane, organizatorice, financiare de anvergură. Rețelele mediatic, disponibile total conducerii de la Kremlin, au fost construite în timp prin lichidarea unor voci independente, precum agenția *RIA Novosti*, canalul de televiziune *Dozhd*, *Radio Ekho Moskvi*, portalul de știri *Lenta.ru*, cărora li s-a schimbat conducerea. *Vocea Rusiei* a fost desființată, în favoarea puternicei *Russia Today* și a colosului mediatic *Sputnik*, încă în pregătire, comasat cu *Rossia Segodnia*, un proiect pentru care guvernul rus a alocat 170 de milioane dolari, pentru a funcționa în 34 de țări și 30 de limbi⁹. Mobilizarea Kremlinului în susținerea propagandei nu are precedent, nici ca finanțare, vorbindu-se de peste 400 de milioane dolari alocați de stat, nici ca anvergură, astfel încât companii mediatic, site-uri în numeroase limbi, jurnaliști cu notorietate racolați în diverse țări, o impresionantă organizație de corespondenți de război destinați acoperirii mediatic, sunt aruncați în lupta necinetică cu scopul de a obține superioritatea informațională.

Un punct forte în strategia rusă de ducere a ofensivei a fost coordonarea și coordonarea aproape perfectă e tuturor elementelor compozite din arhitectura de război formată pentru ocuparea Crimeii și eventual a estului Ucrainei. Este, de fapt, plusul înregistrat de Rusia în acest conflict, în care Ucraina a reacționat informațional de o manieră sporadică, dezorganizat, necoordonat și nesincronizat. Susținerea acordată de NATO și SUA în domeniul informațional nu a fost suficientă în raport cu arsenalul utilizat de Rusia. NATO a contribuit cu serviciul său specializat de Afaceri Publice cu misiunea de a demonta informațiile false furnizate de propaganda rusă, iar SUA au utilizat

sistemul lor mediatic internațional (Radio Vocea Americii, Radio Europa Liberă și Incorporated)¹⁰ pentru a informa corect și a contracara propaganda și dezinformarea rusă. Mobilul acțiunilor informaționale a fost diferit în cazurile celor aflați în conflict, așa încât, în timp ce Rusia folosea propaganda și dezinformarea, Ucraina, sprijinită de SUA și NATO, apela la transparență și obiectivitate, ceea ce face sarcina de a convinge populația și mai dificilă, pe termen scurt sau imediat.

Occidentul se vede nevoit să elaboreze cele mai eficiente mecanisme de contracarare a unor astfel de acțiuni perfide. În acest sens, am elaborat un proiect integrat al comunicării de influențare în conflicte armate. Acesta este conceptualizat în cele ce urmează.

Modelul multinațional integrat al comunicării de influențare în situații de conflict se fundamentează pe conceptul stereotip cu care omul operează în mediul social în virtutea rezolvării de probleme, mecanism cognitiv superior înscris gândirii¹¹. Prin extrapolare, am considerat că publicul-țintă se informează continuu prin intermediul unităților informaționale la care este expus, analizează conținutul informațional receptat pe baza filtrelor cognitive proprii și decide sensul acțiunilor în funcție de acestea. Abordăm construcția modelului din perspectiva expunerii bilaterale, plecând de la considerentul că asupra publicului-țintă acționează și o a doua sursă de influențare, denumită de noi în continuare, structuri adverse de contrainfluențare (propaganda adversă). Experiența anterioară a conflictelor militare a evidențiat rolul major al operațiilor de contrainfluențare în generarea atât a unor sincopă în procesul decizional al structurilor aliate de influențare, cât și propagarea unor efecte nedorite asupra opiniei publice internaționale cu privire la gestionarea situației din zonele de conflict și posibilitatea reducerii sprijinului pentru acțiunile militare ale forțelor proprii.

Așadar, modelul propus structurează trei dimensiuni care pot duce la creșterea nivelului de influențare, două dintre acestea aparținând în exclusivitate operațiilor de influențare derulate de actori multinaționali la nivel interagenții, vizând deopotrivă mediul militar și civil, guvernamental și neguvernamental. Prima dimensiune vizează formarea de noi opinii, modificarea atitudinală și comportamentală a publicului-țintă în raport cu alternativa propusă la starea de dezechilibru apărută,

cu largi perspective în planul pierderilor produse aceluiași public-țintă. Starea de dezechilibru, conflictuală se produce, în majoritatea cazurilor, ca efect a unei guvernări deficiente, bazată pe abuz și control deplin, care afectează drepturile fundamentale, sistemele de valori, credințe și convingeri ale propriilor cetățeni (publicul-țintă al operațiilor de influențare).

Pe baza unor politici comune, coerente și armonizate, națiunile participante la efortul de război cu scopul soluționării conflictului și al reinstaurării echilibrului în zona afectată vor integra procesul de comunicare (informare și influențare) în proiectul general integrat de răspuns la criză. La nivelul cooperării internaționale, managementul de integrare a resurselor de planificare a comunicării se va proiecta încă din timp de pace prin constituirea unor rețele de experți și a unei infrastructuri de comunicații adecvate care să faciliteze schimburile de informații și dezvoltarea unor sisteme și proceduri comune de lucru. Primele semnamente ale apariției unei situații de criză va pune în mișcare un mecanism deja funcțional în spectrul informării și influențării, iar managementul organizării unui mediu multinațional integrat se va realiza pe baza unei dinamici anterior cunoscute și exersate. Schimbul de informații, colaborarea și cooperarea încă din timp de pace poate conduce la contribuții anticipative eficiente în reperarea și pregătirea combaterii unei situații de criză. Declanșarea operațiilor de răspuns, printre care se numără și operațiile militare, va cuprinde contributori din domeniile politic, economic, social, informațional, diplomatic, adică întreg mediul operațional, care vor aborda criza în mod integrat, sporind astfel rata de succes în rezolvarea conflictului. Alături de reprezentanții domeniului militar, în zona de conflict vor acționa alți actori civili, organizații guvernamentale și neguvernamentale, reprezentanți ai sectorului privat care își vor conjuga acțiunile în mod integrat în scopul soluționării crizei. Toate aceste componente se vor integra într-un mediu operațional particular care va afecta semnificativ derularea întregului proces de răspuns la criză. Pentru a echilibra astfel de deficite și a construi un mecanism suplimentar de îndeplinire a obiectivelor, prin participarea rețelelor strategice de experți în comunicare și a structurilor civile și militare de profil din zona de conflict se va elabora o strategie integrată de comunicare. Structurile partenere din

zona de conflict vor acționa pe principiul planificării interinstituționale prin angajarea resorturilor de colaborare, aplicând proceduri comunicaționale integrate, coordonate și sincronizate. Atât structurile de comunicare, cât și infrastructura de comunicații, în caz particular mijloacele mediatice ale națiunii-gază vor face parte din arhitectura de comunicare integrată utilizată pentru realizarea unui cadru operațional holistic. Națiunile participante vor sprijini de la distanță (*reach-back*) efortul structurilor operative de comunicare de influențare prin constituirea unui nucleu integrat de profil care va răspunde într-o manieră complementară, dar sinergică solicitărilor de natură operațională ale acestora.

A doua dimensiune se referă la managementul contracarării acțiunilor structurilor adverse de contrainfluențare, având în vedere posibilitatea acestora de a obține un avantaj strategic în condițiile valorificării efectelor informațiilor deformate în mod intenționat, a erorilor, a inconsecvenței forțelor militare euroatlantice și a capacității reduse de a reacționa a acestora.

Pentru a influența opiniile și a modifica sistemul atitudinal-comportamental al publicului-țintă, comunicatorul poate utiliza un set de opt variabile:

1. *analiza grupurilor-țintă sau documentarea*, variabilă independentă al cărei efect de sprijinire a influențării este relativ redusă, deoarece cercetarea presupune o doză mare de subiectivitate prin utilizarea unui algoritm analitic, dar mai ales prin filtrele cognitive aplicate, în special interpretarea, astfel încât nevoile publicului-țintă vor fi identificate de terți, chiar dacă aceștia sunt specialiști sau experți;

2. *corelația expunere mediatică – angajare interpersonală*, variabilă dependentă care poate spori eficiența procesului de influențare prin abordarea mai puțin convențională a producției și diseminării, astfel încât caracterul planificat și elaborat se va armoniza perfect cu controlul mijloacelor de diseminare, adică lipsa interferenței și generarea sensului real pentru interlocutor, fiind deci vorba de o adresabilitate directă, controlabilă și încărcată de semnificație;

3. *concepția integratoare resurse de producție – resurse de diseminare*, variabilă dependentă potențial generatoare de succes care vizează atât factorul adaptabilitate la nevoile de consum mediatice ale audienței, cât și viabilitatea contextului

de inserție a mesajului; în această categorie intră mijloacele proprii, dar și cele contractate de producție și de diseminare, astfel încât arhitectura operațională să se dezvolte în spiritul utilizării resurselor cu maximum de eficiență;

4. *conținutul argumentativ al mesajului*, variantă dependentă care poate concura la obținerea eficienței de influențare prin stimularea eficienței a angajării publicului-țintă în acceptarea voluntară a alternativei prin oferta de satisfacere a unor anumite nevoi sau de obținere a unor beneficii (consonant cu interesele publicului-țintă);

5. *forma mesajului*, variabilă dependentă specifică întregului suport mediatice convențional (radio, televiziune, presă, plus versiunea online a acestora) și neconvențional (*New Media*, rețele de socializare) și mesajul verbal utilizat în comunicarea interpersonală directă sau mediată prin emisiuni specifice dezbaterilor mediatice, de tip *talk show*, conferințe publice, evenimente etc.;

6. *gradul de accesibilitate*, variabilă dependentă care vizează creșterea susceptibilității la influențare a publicului-țintă prin diversitatea canalelor de comunicare, între care rețelele de socializare și capacitatea aeriană de influențare Commando Solo (operații psihologice, afaceri civile și război electronic) reprezintă necesități operaționale de maximă prioritate;

7. *rețea dislocabilă de către corespondenții de război*, variabilă dependentă care susține efortul de informare prin pregătire și exerciții comune care conduc la interoperabilitate; existența și mobilitatea rețelei este crucială pentru acoperirea mediatică și eficiența actului de informare a publicului;

8. *sincronizarea mesaj-acțiune*, variabilă dependentă care contribuie la creșterea nivelului de influențare prin angajarea unor alte structuri ale forțelor militare internaționale pentru a acționa în conformitate cu conținutul mesajului transmis, realizând în acest fel validarea fizică, palpabilă a ofertei propuse în vederea acceptării schimbării, satisfăcând în același timp nevoia de consecvență a organizației militare internaționale.

Pentru cea de-a doua dimensiune, *contracararea acțiunilor structurilor adverse de contrainfluențare*, în cadrul modelului aducem în discuție un mecanism profilactic de identificare, analiză și intervenție cu scopul de securizare ideologică a propriei populații și de prevenire a propagării unor efecte negative care să conducă la afectarea obiectivelor misiunii

și a obiectivelor politico-militare ale Alianței, în ansamblul ei. Modelul are în compoziție două planuri de realizare a intervenției:

- *managementul cunoașterii*, prin utilizarea tuturor resurselor informaționale proprii organizației militare internaționale, a actorilor civili internaționali și furnizarea de informații suplimentare prin intermediul serviciilor specializate ale națiunilor participante la conflict, la care se adaugă conectarea la nodurile de rețele ale serviciilor internaționale de informații și la fluxul agențiilor media, pe baza unor protocoale de colaborare; utilizarea capacităților de operații în rețelele de calculatoare este prioritară, deoarece se pot accesa, altera sau distruge informațiile sau capacitățile de comandă și control ale adversarului;

- *managementul conținutului mediatic și interpersonal*, având ca repere capacitatea de producție proprie, autonomă, inclusiv utilizarea capacităților informaționale de sprijin la distanță (reach-back), dar și cea externalizată, cea a națiunii-gază și angajarea simultană, sinergică a structurilor de Relații Publice și a celor de Diplomatie Publică ale Cartierului General NATO. La acestea se adaugă și aportul capacităților de război electronic (bruiatul emisie adverse) și protecția informațiilor proprii (InfoSec și OpSec), toate acestea integrate sub o conducere unică.

Concluzii

Capacitățile de operații informaționale în integralitatea lor constituie un instrumentar suplimentar care poate da substanță operațiilor militare. Cu cât sunt mai eficiente integrate într-o rețea extinsă la nivelul guvernelor statelor membre NATO și a celor partenere, aflate sub o autoritate unică de comandă, coordonate și sincronizate, cu atât concură la creșterea ratei de influențare care are ca finalitate schimbarea (opiniilor, atitudinilor, comportamentelor).

Conflictul actual dintre Rusia și Ucraina reliefează realități deloc favorabile statelor euroatlantice în privința confruntării informaționale. Rusia, uzând de puterea perfidă de seducție a propagandei și a dezinformării, dar și a conturării unui proiect informațional funcțional, cu impact la nivel global, deține superioritatea informațională, în timp ce Uniunea Europeană și SUA încearcă să definească noua viziune de luptă împotriva acestui colos al comunicării patologice. Reacția NATO este

firavă, dar conformă cu obiectivele informaționale limitate pe care și le-a propus. Ralierea eforturilor acestora într-un proiect unitar, integrat, de mare amploare, în angajarea în lupta împotriva patologiei informaționale și a apărării valorilor democratice, în ansamblul lor, poate constitui o alternativă eficientă de acțiune comună. Pericolul emanat de tipologia unor astfel de acțiuni se poate cristaliza în ceea ce a definit starea psihologică și dota culturală impusă statelor aflate sub dominația URSS sau a celor pe care le trăiește Cecenia astăzi: teamă, epuizare psihică, schimbarea identității naționale, confiscarea și înlocuirea istoriei și a simbolurilor naționale, asaltul asupra credințelor, valorilor, tradițiilor.

Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/138822, cu titlul „Rețea Transnațională de Management Integrat al Cercetării Doctorale și Postdoctorale Inteligente în Domeniile „Științe Militare”, „Securitate și Informații” și „Ordine Publică și Siguranță Națională” – Program de Formare Continuă a Cercetătorilor de Elită – „SmartSPODAS”.”

NOTE:

1 NBC NEWS, *Operation Iraqi Freedom – 22 Historic Days in Word and Pictures*, Andrews McMeel Publishing, 2003, pp.77-93, <https://books.google.fr/books?>, accesat la 15 august 2015.

2 AJP 3-10, *Allied Joint Doctrine for Information Operations*, 2009, pp. 3-5.

3 *Ibidem*, pp. 8-10.

4 <http://www.gmfus.org/publications/nothing-new-hybrid-warfare-estonian-experience-and-recommendations-nato>, Maigre, M., *Nothing New in Hybrid Warfare: The Estonian Experience and Recommendation for NATO*, Policy Brief, februarie 2015, German Marshall Fund of the United States.

5 http://en.niss.gov.ua/public/File/englishpublic/Russia_aggression.pdf Department of Information Society and Information Strategies, *Regarding the information-psychological component of aggression of the Russian Federation against Ukraine*, 2014, pp. 3-7.

6 V. Usenko, D. Usenko, *New “old” Russian imperialism and hybrid wars – an historical overview*, EuroMaidan Press, 23 iulie 2014, <http://euromaidanpress.com/2014/07/23/new-old-russian-imperialism-and-hybrid-wars-an-historical-overview/>

7 Armand Goșu, *Conferința Rusia-Ucraina*, Arad, 2015, apud <http://www.revista22.ro/suntem-in-razboi-mediatic-55322.html>

8 *Regarding the information-psychological component of aggression of the Russian Federation against Ukraine, op.cit.*, pp. 2-5.

9 *Russian propaganda over Crimeea and the Ukraine: how does it work?*, <http://www.theguardian.com/world/2014/mar/17/crimea-crisis-russia-propaganda-media>

10 *USA Congress Bill on Ukraine*, pp. 8-11, <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/senate-bill/2828>, accesat la 10 august 2015.

11 MNE 6 – Framework Concept – *Integrated communication in multinational coalition operations within a comprehensive approach*, Strausberg, 22 October 2010, pp. 45-78.

BIBLIOGRAFIE

Goșu Armand, *Conferința Rusia-Ucraina*, Arad, 2015, apud. <http://www.revista22.ro/suntem-in-razboi-mediatic-55322.html>

Maigre M., *Nothing New in Hybrid Warfare: The Estonian Experience and Recommendation for NATO*, Policy Brief, februarie 2015, German Marshall Fund of the United States, <http://www.gmfus.org/publications/nothing-new-hybrid-warfare-estonian-experience-and-recommendations-nato>

Usenko V., Usenko D., *New “old” Russian imperialism and hybrid wars – an historical overview*, EuroMaidan Press, 23 iulie 2014,

<http://euromaidanpress.com/2014/07/23/new-old-russian-imperialism-and-hybrid-wars-an-historical-overview/>

AJP 3-10, *Allied Joint Doctrine for Information Operations*, 2009.

Department of Information Society and Information Strategies, *Regarding the information-psychological component of aggression of the Russian Federation against Ukraine*, 2014, http://en.niss.gov.ua/public/File/englishpublic/Russia_aggression.pdf

MNE 6 – Framework Concept – *Integrated communication in multinational coalition operations within a comprehensive approach*, Strausberg, 22 October 2010.

NBC NEWS, *Operation Iraqi Freedom – 22 Historic Days in Word and Pictures*, Andrews McMeel Publishing, 2003, <https://books.google.fr/books?>

Russian propaganda over Crimeea and the Ukraine: how does it work?, <http://www.theguardian.com/world/2014/mar/17/crimea-crisis-russia-propaganda-media>

USA Congress Bill on Ukraine, <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/senate-bill/2828>